תנ״ך · אחרונים · מלבי״ם · נביאים

מלבי"ם על חגי

רבי מאיר ליבוש ב"ר יחיאל מיכל [מלבי"ם] וייזר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מלבי"ם על חגי

רבי מאיר ליבוש ב"ר יחיאל מיכל [מלבי"ם] וייזר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מלבים-על-חגי/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
פסוק א 5
פסוק ב 5
פסוק ג 6
פסוק ד 6
פסוק ה 6
פסוק ו 6
פסוק ז 6
פסוק ח 6
פסוק ט 7
פסוק י 7
פסוק יא 7
פסוק יב 7
פסוק יג 7
פסוק יד 8
פרק ב 8
פסוק ג 8
פסוק ד 8
פסוק ו 8
פסוק ז 8
פסוק ח 9
פסוק ט 9
פסוק יא 9
פסוק יב 9
פסוק יג 9
פסוק יד 9
פסוק טו 10
פסוק טז 10
פסוק יז 10
פסוק יח 11
פסוק יט 11

פסוק כ 11
פסוק כא 11
פסוק כב 11
פסוק כג 11

פרק א

פסוק א

בשנת שתים לדריוש, כבר באר הרי"א, ואנכי חזון הרביתי בזה בכמה מקומות, כי מעת הגלות הראשון לסנחריב התחיל זמן הגאולה העתידה, שמעת ההיא נבאו הנביאים על הגאולה, והיה הדבר תלוי אם יזכו שאז היו נגאלים תיכף בימי חזקיה או בימי יאשיה (כמ"ש בצפניה ג'), ואחר שלא זכו הגלו לבבל במעלם לכלא פשע ולהתם חטאת, וכאשר ראה ה' שאם היו נשארים בגלות בבל היו נטמעים בין העכו"ם והיו יוצאים מכלל הדת, שכבר התערבו זרע קדש בעמי הארצות ושכחו לשונם ותורתם, לכן פקדם פקידה מעט ע"י כורש ועלו עמהם אנשי כנה"ג ושבו את התורה ואת העטרה ליושנה, והגם שבעת ההיא לא היה עדיין זמן הגאולה העתידה, ודניאל ראה ארבע מלכיות שימשלו בישראל, וכן ראו כמה נביאים והודיעו לו בחזון כי זמן קץ הפלאות רחוק מאד, בכ"ז היה אפשריות שיהיה אז עת הגאולה אם היו שבים בתשובה שלימה לה' והיו עולים כולם כחומה, כמ"ש חז"ל ראוים היו ישראל ליעשות להם נס בימי עזרא וכו' אלא שגרם החטא, וכן כמה מדרשות חז"ל המורים ע"ז, ובעת נבנה הבית היה עדיין האפשריות תלוי ועומד, אם היו שבים בתשובה היה זרובבל המלך המשיח והמקדש היה מכון לשבתו עולמים, וע"כ זרח להם עוד הפעם אור הנבואה ע"י נביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי, שעמדו בעת ההיא והיו מעוררים אותם על הבנין ועל התשובה וגלו להם סוד זה שהדבר תלוי בידם, ואחר שלא זכו, היה המקדש השני רק מקדש עראי לפי שעה ועתיד ליחרב ע"י הרומיים, וחסרו בו ה' דברים כמ"ש חז"ל על מלת ואכבדה, והנה בימי כורש הראשון ניתן פקידה שיעלו לא"י והתחילו אז בבנין הבית ונשבת ע"י צרי יהודה ובנימן עד זמן דריוש, כי לא היה עדיין זמן הבנין, וע"כ התיאשו מן הבנין כי לא הגיע להם רשיון אחר לבנות, ונבא חגי בשם ה' שיתחילו בבנין ולא ימתינו על רשיון כי הגיע הזמן, והיה הדבור אל זרובבל, כי אם היו זוכים והיה אז הגאולה האמתית היה מצמיח קרן לבית דוד וזרובבל היה המשיח, רק אחר שלא זכו שב זרובבל לבבל ומת שם, ועתיד לצמוח צמח מבניו באחרית הימים, וכבר כתבו המפ' שלא היה בן שאלתיאל רק בן פדיה ופדיה היה בן שאלתיאל ונקרא ע"ש זקנו:

פסוק ב

העם הזה אמרו לא עת שהיה מקובל ביד האומה מפי הנביאים שלפני הגאולה האמתית צריך שיהיו מופתים בשמים ובארץ ושיהיה מלחמת גוג ומגוג, כמו שנבאו כל הנביאים

שנבאו על אחרית הימים, והם ראו שבעת ההיא לא היה שום דבר מן ההכנות שצריכים להיות קודם הגאולה, אמרו **לא עת בא עת** ר"ל שעדיין לא יש העת שהיא הכנה על ביאת העת שיבנה בית ה', ואיך נאמר שבא עת הבנין אם עדיין לא יש העת שצריכה להיות קודם הבנין, עת האותות והמופתים, וגם שתנאי הבנין שיהיה להם מנוחה מן האויבים תחלה כמו שהיה בעת בנין בית שלמה, וגם עת המנוחה לא הגיע שהם משועבדים למלכי מדי ופרס, ועת הגאולה צריך להיות קודם עת הבנין:

פסוק ג

ויהי דבר ה', גם זה מדברי ה' שאמר לו שיאמר אל העם שלכן היה דבר ה' ביד חגי, ר"ל שלכן התעורר אור הנבואה לזרוח, שזה סימן שאם שובו בתשובה תשוב אליהם הנבואה כמקדם ויגיע עת התיקון:

פסוק ד

העת לכם, ר"ל וכי על **זה שתשבו בבתיכם ספונים יש עת**, הלא גם לזה צריך שיבא העת שיעדו הנביאים שתשבו בשלוה ואין אתם שואלים בזה על עת מיועד, **והבית הזה יהיה חרב**? ע"ז תשאלו אם הגיע העת?:

פסוק ה

ועתה כה אמר ה', הלא תראו ותבחנו שצריכים אתם לבנות המקדש אם **תשימו לבבכם על דרכיכם**, ותראו עפ"י הנסיון שאין מעשיכם נרצים כי.

פסוק ו

זרעתם הרבה והבא מעט, הפך מדרך הטבע שקוצרים יותר ממה שזורעים, וגם במעט שתביאו יש בו מארה כי **אכל ואין** האכילה **לשבעה**, וגם הלבושים אין מחממים, וגם שכר הכסף יש בו קללה כאילו צרור הכסף נקוב שהכל נאבד:

פסוק ז

כה אמר ה', ולכן אמר ה' אחר שמן הבחינה הזאת תראו שה' רוצה בהבית תבינו שמה שלא הגיע העת של העת, ר"ל ההכנות הקודמות אל בנין הבית מההשגחה והנבואה והמופתים והגאולה, כי ע"ז יש תנאי **שתשימו לבבכם על דרכיכם**, היינו על דרכי הנפש שתשתדלו לשוב בתשובה ולתקן דרכיכם, ואז.

פסוק ח

עלו ההר והבאתם עץ ובנו הבית, שאחר שתקדימו לתקן דרכיכם **ארצה בו** בהבית, ואז **ואכבדה** ויראו הניסים והשכינה וכבוד ה' נראה אל הבית ויהיה הבית הנרצה אצל ה':

פסוק ט
פנה, אחר שהודיע להם שמה שחל עליהם קללה עד עתה היה מפני שחסר להם בית ה', הודיעם שמעתה אחר שכבר שמעו מהנביא שה' מצוה אותם לבנות הבית אם יתרשלו עתה בבנין הבית אז תהיה מארה השגחיית, שתחלה היתה המארה רק על ידי הסתרת פנים, ועי"כ פנו אל מעט היינו שגדל מעט תבואה מן הזרע שזרעו, ועתה יהיה מארה השגחיית שהגם **שיפנו אל הרבה** שיקצור הרבה, בכ"ז **והנה למעט**, יתקלל ויתהוה ממנו מעט, וגם אחר **שתביאו התבואה אל הבית ונפחתי בו**, ר"ל אשרפנו ברוח פי, **יען מה נאם ה' יען ביתי אשר הוא חרב**, ר"ל כי עד עתה שלא עורר אותם אל הבנין ולא היתה הקללה לעונש בעבור שאינם בונים, רק היה ממילא על ידי העדר הברכה שהבית המקדש הוא תנאי אל הברכה, אם היו מביאים הרבה אל הבית היה להם הרבה כפי הטבע, אבל עתה יהיה דרך העונש **על שהבית חרב ואתם רצים איש לביתו**, ר"ל שאין אתם משתדלים בבנין הבית רק בצרכי ביתכם, לכן אשלח מארה בהתבואה שיהיה בבתיכם:

פסוק י
על כן עליכם, ר"ל עד עתה לא היתה הקללה בהשגחה מיוחדת מאת ה' רק **עליכם כלאו שמים מטל** שהיה ע"י השמים והמערכת שלא נתנו טלם, וע"י טבע **הארץ שכלאה את יבולה**, אבל מעתה שיהיה עונש השגחיי.

פסוק יא
ואקרא חורב על הארץ, יהיה החורב ע"י קריאתי ופקודתי, לא ע"י השמים, והחורב יהיה **על הדגן ועל התירוש**, הגם שיהיה דגן ותירוש, **ועל כל אשר תוציא האדמה**, הגם שהאדמה תוציא ולא תכלא יבולה, וגם יכלול **כל יגיע כפים** שע"ז לא יכלו השמים לתת בו מארה:

פסוק יב
וישמע זרובבל, ר"ל זרובבל ויהושע וכל שארית העם היינו הגדולים שבהם שמעו בקול ה' אלהיהם, שאמר שישימו לבבם על דרכיהם, וגם שמעו על דברי חגי הנביא כאשר שלחו ה' שיבנו הבית כפי פקודת ה' ע"י נביא, **ויראו העם**, אמנם העם ההמוני יראו מפני ה' מפחד העונש, ובכ"ז לא שמעו להתחיל בבנין כי לא היה להם רשות מן המלך:

פסוק יג
ויאמר חגי מלאך ה', אז אמר להם מצד מלאכות ה' ושליחותו, **אני אתכם**, ר"ל בל ייראו ובל ימתינו על רשיון, כי ה' אתם להושיעם בזה ולא יגיע להם רע מן המלך:

פסוק יד
(יד-טו) **ויער ה'** וגם ה' עורר בם רוח גבורה ויראת ה', **ויבואו ויעשו מלאכה**, התחילו להזמין מלאכת הבנין וזה היה ביום כ"ד לחדש:

פרק ב

פסוק ג
מי בכם הנשאר מן זמן הגלות והחורבן, שהוא ראה את הבית הראשון ויראה שכבוד הבית הזה כאין נגד הראשון:

פסוק ד
(ד-ה) **ועתה חזק זרובבל**, מזה תראו כי אתם צריכים חיזוק להתחזק בעבודת ה', ושעור הכתוב **ועשו את הדבר אשר כרתי אתכם בצאתכם ממצרים**, (ומ"ש כי אני אתכם הוא מאמר מוסגר), ר"ל חזק ועשו דבר התורה והמצוה שע"ז כרת עמהם ברית בצאתם ממצרים, כמ"ש ויקח את ספר הברית ויקרא באזני העם, ואז יגדל כבוד הבית הזה על הראשון, ובאר זה במ"ש **כי אני אתכם ורוחי עומדת בתוככם** כי גם עתה אני אתכם כמו שהייתי אתכם בעת יצ"מ, (בתנאי שתשמרו דברי התורה כמו ששמרתם אז) ורוחי עומדת בתוככם גם עתה, שהגם שאין הרוח מתעורר לעשות נסים ונפלאות בגלוי ואין הרוח מתהלך בתוככם, בכל זאת היא עומדת ונמצאת בכח מוכנת לפעול:

פסוק ו
כי כה אמר ה' צבאות עוד אחת מעט היא. שיעור הכתוב **מעט היא עוד אחת**. רוחי העומדת בתוככם היא מעט עתה ואין בכחה לפעול גדולות ולהרעיש ברעש גדול, ולכן צריך **עוד אחת**, ר"ל עוד רוח אחת, היינו תוספת הרוח, ע"י שהעם יתלבשו רוח חכמה ובינה רוח דעת ויראת ה', שעי"ז יתוסף הרוח ויהיה לרוח ורעש גדול, **אשר ירעיש בו את השמים ואת הארץ**, והמליצה בזה, שרוחו עומדת היא רוח הנבואה ששב עתה אל האומה ועמדו מבניהם נביאים האחרונים שנבאו ברוח ה', רק היא מעט, כי הדור אינו זכאי שתתמיד הנבואה ורוה"ק, וצריך עוד רוח אחת שילוה אליה מטוב המעשים, ואז ירעיש את השמים היינו כל סדרי הטבע כי יתן אותות ומופתים בשמים ובארץ בים וביבשה:

פסוק ז
והרעשתי את כל הגוים, ואז יבואו האותות שצריכים לבא קודם הגאולה האמתית שירעשו כל הגוים ויתקבצו למלחמת גוג ומגוג, עד שאח"כ **יבאו חמדת כל הגוים** מנחה

לה', **ומלאתי את הבית הזה כבוד**, כי אז יהיה הוא הבנין האחרון המקוה שיהיה בנוי בראש ההרים ינהרו אליו כל הגוים:

פסוק ח

לי הכסף, שאז יכירו כולם כי לי הכסף ושהכל שלי, ויביאהו לירושלים אל בעליו אדון כל, ואז.

פסוק ט

גדול יהיה כבוד הבית האחרון מן הראשון כי יהיה הוא הבית האחרון שלא יחרב עוד **ובמקום הזה אתן שלום**, ולא יהיה ביניכם שנאת חנם שהוא היה באמת הגורם לחורבן בית שני, לפ"ז כל מאמר זה הוא תנאי, אם יבא עוד רוח אחת, והוא אם יעשו את הדבר אשר כרת עמם בצאתם ממצרים, אז יהיה הוא הבית האחרון שאין אחריו בית, ויהיה גדול מן הראשון, וכשלא נתקיים התנאי כי לא שמרו ברית ולא היה שלום במקום, כי נתרבו הפריצים והכתות ושנאת חנם, לא נתקיים היעוד אז, עד שיבנה הבית האחרון בקץ האחרון שאז יתקיימו היעודים האלה, ועי' בבאור המלות:

פסוק יא

שאל נא את הכהנים תורה, צוה לשאול להם שאלה תוריית שעפ"ז יברר להם שעוד לא הטהרו והתקדשו למדי עד שיחול עליהם הענין האלהי הגדול המקוה שיחול בבית ובאומה באחרית הימים:

פסוק יב

הן ישא איש בשר קדש בכנף בגדו, היינו בשר קדש ממש שנתקדש לגבוה, בשר הקרבנות **ונגע** בבשר הנמצא **בכנפו אל הלחם או אל הנזיד** וכו' **היקדש**, האם הדבר שנגע בבשר קדש מקבל את הקדושה להיות קדוש כמוהו, **ויענו הכהנים ויאמרו לא**, כי מ"ש כל אשר יגע בבשרה יקדש, פי' מה שנבלע בבשרה מבשר החטאת יקדש מפני שנתן בו טעם וטעם הוא כעקר כמש"פ חז"ל, לא אם נגע מבחוץ:

פסוק יג

ויאמר חגי אם יגע טמא נפש שהוא טמא מת.
בכל אלה אם מקבל טומאה. וע"ז ענו כדין שמקבל טומאה:

פסוק יד

ויען חגי ויאמר ע"פ השאלה והתשובה הזאת א"ל תוכחת מוסר בשלשה פנים, א] **כן העם הזה** שהם הכהנים **וכן הגוי הזה** שהוא כלל האומה, הם דומים כפתרון השאלה הזאת שאם יתקרבו ויגעו בקדושה לא תתדבק הקדושה בם, ובעת שיתקרבו אל הטומאה

תיכף תתדבק בם ויהיו טמאים כמו הטומאה שהתקרבו אליו ובאו בחברתו, ב] **וכן כל מעשה ידיהם**, כמו שבמשל הזה אם יגע חול בקדש לא יקדש כמוהו רק אם יבלע בבשרו ויכנס בו הקדש אל תוכו לא אם נגע מבחוץ, כן הקדושה לא תתדבק אל האדם רק אם תבלע בו ותכנס אל תוכו, ר"ל אם יתפסנה בלבו ובנפשו הפנימית לא אם תגע בו מבחוץ, שהגוף החיצוני אין לו קורבה עם הקדושה שהוא ענין נפשי, אבל הטומאה תדבק גם אם תגע מבחוץ על הגוף כי היא יש לה שייכות עם הגויה, **וכן כל מעשה ידיהם** באשר אינם עושים רק בידים החיצונים ואינו מעשה לבבם ונפשם, ולכן טמא הוא, יתדבקו בטומאה לא בקדושה, ג] **ואשר יקריבו שם טמא הוא**, אחר שאין מקריבים לפני ה' בקדושה שיהיה קרבן נפשי בכונה הראויה, רק **יקריבו שם**, שמלת שם מציין המקום הרחוק הגשמיי שיקריבו על האבנים קרבן גשמי בהמיי, ממילא טמא הוא, כי הטומאה של גוייתם ואדמתם תדבק בקרבנם, ובזה הראה להם כי עדן לא התקדשו להדבק אל הקדושה ולבנות מקדש ומזבח רוחני בלב ונפש אשר עליו יעלו את נפשם עולה לה':

פסוק טו

ועתה שימו נא לבבכם, מלבד מה שירצה שישימו לבבם להתבונן על הנהגת ה' שיתנהג עמהם מהיום הזה והלאה שהתחילו לבנות המקדש שתשתנה הנהגתו לברכה ולטוב, רמז ג"כ **שישימו לבבם בהיכל ה'**, שישתדלו שהלב ימצא בהיכל ה', ר"ל שלא יהיה הבנין ועבודת המקדש אך פעולת הגוף רק שיהיה מעשה הלב והנפש, **ובטרם תשימו אבן אל אבן** לכונן הבנין **תשימו לבבכם בהיכל ה'**, כי בנין האבנים בלא הלב לא יהיה בו קדושה, שהקדושה לא תדבק בפעולות חיצונות שהם כנוגע אל הדבר בחוץ, כנ"ל:

פסוק טז

מהיותם, מביא ראיה ממה שראו עד הנה שמי שבא אל ערמת עשרים לא מצא רק עשרה כי היה בו קללה, וכן:

פסוק יז

הכיתי אתכם בשדפון וביקרון ובברד. ומדוע היה זה? מפרש (**הכיתי**) **את כל מעשה ידיכם ואין אתכם אלי**, מה שהיה רק מעשה ידיכם אלי ואין אתכם בהמעשה. ר"ל שהיו רק פעולות חיצוניות רק מעשה ידים ואתם בעצמכם לא הייתם אלי, ר"ל שעשיתם מעשה בלא כוונה, גוף בלא נשמה, מקדש אבנים בלא לבבות, לכן הכיתי ושלחתי מארה במעשה ידיכם:

פסוק יח

שימו נא לבבכם מן היום הזה ומעלה שימו לבבכם, ר"ל השגיחו ועיינו בדבר אשר למן היום הזה ומעלה, אשר למן היום שיסד ההיכל לא יהיו עוד מעשים חיצונים בפועל לבד רק **שימו לבבכם** שיהיה הבנין בכונת הלב, ואז תראו.

פסוק יט

העוד, ר"ל האם יהיה עוד כדבר הזה שהיה עד הנה אשר **הזרע** (אשר הוא עתה במגורה ומוכן לזריעה) **לא נשא פריו**, כמו שהיה עד הנה שלא נשא פריו, לא לבד זרע הארץ, כי זה היה כולל מן זרע הארץ עד הגפן והתאנה והרמון ועץ הזית שגם העץ לא נשא פריו, ותראו העוד יהיה הדבר הזה, לא יהיה כן מעתה, כי **מן היום הזה אברך** וכולם ישאו פרים:

פסוק כ

ויהי דבר ה' שנית, שביום כ"ד לחדש הגיעהו הנבואה שני פעמים ביום אחד:

פסוק כא

אמר אל זרובבל, כי באשר שיצמח צמח לבית דוד תלוי בזמן שתגיע הגאולה האמתית, וצריך שיקדם לה מלחמת גוג ומגוג, ובזמן בית שני לא מלך מלך מבית יהודה וזרובבל נקרא פחת יהודה לא מלך וראה הנביא שאז לא הגיע זמן התיקון כי לא זכו הדור ההוא לזה ע"פ מעשיהם, הודיע אל זרובבל שבכ"ז דבר ה' לא ישוב ריקם ובא יבא בעת מן העתים, זכו אחישנה לא זכו בעתה, ואז **אני מרעיש את השמים** ואת הארץ, כמ"ש למעלה (פסוק ו') עוד אחת מעט היא ואני מרעיש, ובאר לו מה יהיה הרעש הזה, שהוא.

פסוק כב

והפכתי כסא ממלכות,ועי"כ **והשמדתי חזק ממלכות הגוים** היינו ערי מבצר שלהם וחיילותיהם, ומפרש שזה יהיה ע"י **חרב איש באחיו** שיהיה במלחמת גוג ומגוג, כמ"ש (יחזקאל ל"ח כ"א) חרב איש באחיו תהיה:

פסוק כג

ביום ההוא, אז יצמח צמח לבית דוד, ואז **אקחך** (ר"ל הזרע שיקים ממנו או שהוא עצמו יקום בתחיה) ושמתיך כחותם, שהוא יהיה תכלית הבריאה וחותמת, וכחותמו של הקב"ה שהוא אמת וקיים לעד, **כי בך בחרתי** מצד הבחירה שבחר בדוד עבדו ובזרעו: